

KANNANOTTO KIRKKOHALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSEEN HIIPPAKUNTAVALTUUSTOJEN LAKKAUTTAMISESTA

Kirkon akateemiset – Kyrkans akademiker AKI r.y. lausuu kunnioittavasti kirkkohallitukselle huomionsa esitysluonnoksesta hiippakuntavaltuustojen lakkauttamiseksi ja hiippakunnallisten nimikkeiden uudistamiseksi.

Yleistä

AKI katsoo, että tulevaisuuskomitean mietinnössä esitetty tavoite kirkon hallintorakenteen kehittämistä on oikeansuuntainen. Hallinnollisia tasoja on syytä mieluummin vähentää kuin lisätä. Kuitenkaan toimielinten vähentäminen sinänsä ei ole itseisarvoista, vaan muutosten seuraukset tulisi etukäteen tarkkaan arvioida.

Kirkolliskokouksen toimeksiannosta laadittu esitys hiippakuntavaltuustojen lakkauttamiseksi ei AKIn mielestä johda kirkollisen hallinnon todelliseen keventymiseen. Hallinnollisten tasojen määrä (seurakunta; seurakuntayhtymä; keskushallinto jaettuna kirkkohallitukseen ja alueelliseen hiippakuntatasoon) ei uudistuksessa vähene. Hiippakunnan olisi uudistuksen toteuduttuakin hoidettava samat tehtävät kuin ennenkin.

AKI katsoo, että hiippakuntavaltuustojen lakkauttaminen johtaisi alhaalta päin rakentuvan synodaalisuuden heikkenemiseen ja tuomiokapitulin roolin korostumiseen keskushallinnon aluevirastona. Jatkossa tuomiokapitulille kuuluisi ylin päätösvalta kaikissa hiippakunnan asioissa ilman, että se olisi raportointivelvollinen millekään sen toimintaa valvovalle elimelle, kuten nyt hiippakuntavaltuustolle. Tämä on ongelmallista etenkin siksi, että suuri osa tuomiokapitulin jäsenistä on myös tuomiokapitulin viranhaltijoita (joko pää- tai sivutoimisia). Tämän vuoksi AKI ei pidä hiippakuntavaltuustojen lakkauttamista ylipäätään suotavana.

AKI yhtyy hiippakuntavaltuustojen säilyttäjien (esitysluonnoksen s. 12) kantaan, jonka mukaan hiippakuntavaltuustoja tulee kehittää antamalla niille todellista päätösvaltaa. Hiippakunnan tulisi voida päättää itse taloudestaan, minkä vuoksi hiippakunnan tulot tulisi voida kerätä seurakunnilta suoraan eikä keskusrahastomaksun kautta. Tämä mahdollistaisi tuomiokapitulien toiminnan kehittämisen hiippakunnan paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Mikäli kuitenkin kirkkohallitus päättää esittää kirkolliskokoukselle hiippakuntavaltuustojen lakkauttamisesta, esittää AKI seuraavassa huomioitaan tämän tavoitteen toteuttamisen suhteen.

Tuomiokapitulin kokoonpano

Esitysluonnoksessa ehdotetaan kahden maallikkojäsenen lisäämistä tuomiokapitulin nykyiseen kokoonpanoon. Perusteena tälle pidetään vahvaa maallikkojäsenten osallistamista. Esitysluonnoksessa on pohdittu myös maallikkojäsenten määrän lisäämistä kolmella. Perusteluja sille, miksi on tyydytty vain kahteen, ei ole esitetty.

Tuomiokapitulissa toteutuu tällä hetkellä pappisviran edustus erinomaisesti ja maallikoiden edustukseen esitetään parannusta. Tällä hetkellä hiippakuntavaltuustossa vaikuttaa myös työntekijöitä, jotka eivät ole pappeja. Kun tuomiokapitulin maallikkojäsenten määrä olisi jatkossa kuitenkin merkittävästi alempi kuin mitä on hiippakuntavaltuuston maallikkojäsenten määrä, ei seurakuntaan virassa tai työsuhteessa olevan ole samassa määrin mahdollista tulla valituksi tuomiokapitulin jäseneksi kuin nykyisellään hiippakuntavaltuustoon. Näin ollen yksi lisättävistä maallikkopaikoista tulisi kiintiöidä niille maallikoille, jotka työskentelevät hiippakunnan seurakunnissa.

Mietinnössä tuodaan esille tavoiteltavana asiana tuomiokapitulien nykyistä monipuolisempi asiantuntijuus aiempaa useamman maallikkojäsenen kautta. Erityisesti seurakuntatyön tuntemus tuomiokapitulissa monipuolistuisi, kun yksi paikka kiintiöitäisiin seurakuntien työntekijöitten enemmistön edustajalle – seurakuntien työntekijöistä yli 85 % on muita kuin pappeja.

AKI katsoo siis, että Norjan kirkon malli, jossa työntekijät saavat äänestää oman edustajansa hiippakuntahallintoon, olisi otettava käyttöön myös meidän kirkossamme. Tämä olisi mahdollista toteuttaa siten, että tuomiokapitulin maallikkojäseniä lisätään kolmella, ja näistä paikoista yksi kiintiöitäisiin hiippakuntaan kuuluvien seurakuntien ja seurakuntayhtymien työntekijöiden edustajalle.

Hiippakuntadekaanin jättäminen pois tuomiokapitulin kokoonpanosta on perusteltua. Kun hiippakuntavaltuusto ei enää valvoisi tuomiokapitulin toimintaa, on syytä vähentää sellaisten tuomiokapitulin jäsenten määrää, jotka itse ovat virkasuhteessa tuomiokapituliin.

Hiippakuntajuristin kohdalla tilanne on jossain määrin toinen. Vaikka hänkin on tuomiokapitulin viranhaltija, hän edustaa tuomiokapitulin kokoonpanossa korkeinta juridista osaamista. Etenkin papiston henkilöstöasioita käsiteltäessä hänen asiantuntemukseensa perustuva ääni voi olla vaa'ankieliasemassa. Tämän johdosta hiippakuntajuristin tulee jatkossakin säilyä tuomiokapitulin äänivaltaisena jäsenenä.

Pappisjäsenen kelpoisuus ja toimenkuva

Pappisjäsenen kelpoisuutena ehdotetaan, että vaalikelpoinen on hiippakuntaan kuuluvan seurakunnan tai seurakuntayhtymän pappi, joka on suorittanut ylemmän pastoraalitutkinnon. Käytännössä tämä johtaa synodaalisuuden merkittävään kaventumiseen nykyisestä.

Kun hiippakuntavaltuustoon ovat vaalikelpoisia kaikki hiippakunnan papit (satoja hiippakuntaa kohden), on ylemmän pastoraalitutkinnon suorittaneita seurakunnan tai seurakuntayhtymän viroissa olevia pappeja vain noin 5–10 jokaisessa hiippakunnassa. Koska hiippakuntatasolla pappisviran edustus toteutuisi ainoastaan tuomiokapitulissa, tulisi kelpoisuusvaatimuksista poistaa vaatimukset sekä seurakunnan tai seurakuntayhtymän virasta että ylemmästä pastoraalitutkinnosta. Näin ollen kelpoisuusvaatimus tulisi olla sama kuin kirkkohallituksen pappisjäsenellä.

Pappisjäsenen tehtävien kannalta näiden kelpoisuusvaatimusten säilyttämiseen on löydettävissä perusteluja (mm. papinvaalien valmistelut), mutta valmistelu- ja esittelytehtävät olisi mahdollista siirtää tuomiokapitulin päätoimisille viranhaltijoille. Pappisjäsen voisi jatkossa olla maallikkojäsenen tapaan luottamustoiminen.

Vähemmistöjen asema

Nykyään Ahvenanmaan maakunnalla on oma kiintiöpaikkansa Porvoon hiippakunnan hiippakuntavaltuustossa ja saamelaiskäräjillä Oulun hiippakunnan hiippakuntavaltuustossa. Nämä korvattaisiin edellä mainittujen tahojen edustajien puhe- ja läsnäolo-oikeuksilla asianomaisissa tuomiokapituleissa. Tämän johdosta vähemmistöjen asema Porvoon ja Oulun hiippakunnissa heikkenee merkittävästi. Puhe- ja läsnäolo-oikeutettu edustaminen tuskin korvaa näiden kiintiöpaikkojen menettämistä.

Arkkipiispan vaalitapa

AKI katsoo, että esitysluonnoksen tavoite olla muuttamatta arkkipiispan vaalitapaa on oikea. Arkkiihiippakunnan jäsenten äänten painoarvo vaalissa ei tule enää vähentää mutta toisaalta ei myöskään nykyisestä kasvattaa.

Hiippakuntahallinnon nimikkeiden uudistaminen

AKI katsoo, että kirkollisten nimikkeiden muuttaminen sukupuoleen sitomattomaksi on perusteltu kehitysuunta. Samoin on perusteltua luopua harhaanjohtavista nimikkeistä. Esityksessä ehdotetaan pappis-asessorin ja lakimiesasessorin nimikkeiden muuttamista pappisjäseneksi ja hiippakuntajuristiksi. Näiden muutosten AKI katsoo olevan linjassa nimikkeistön uudistamista koskevien periaatteiden kanssa.

Sen sijaan puutteena on pidettävä, että tuomiokapitulille, tuomiokirkolle ja tuomiorovastille ei ehdoteta korvaavaa nimikkeistöä. Mahdollista olisi kääntää tuomiokirkko katedraaliksi tai piispankirkoksi, kuten piispainkokouksen asettaman työryhmän mietinnössä (joulukuu 2015) on ehdotettu. Sanaa tuomiokirkko (ruots. domkyrka) käytetään lähinnä luterilaisista piispankirkkoista; sen sijaan katedraalia (ruots. katedral) käytetään yleisesti hiippakunnan pääkirkkoista myös muissa kirkkokunnissa.

Mahdollisia vaihtoehtoja vaikeasti ymmärrettävälle tuomiokapitulille olisivat esimerkiksi hiippakuntaneuvosto (ruots. stiftsråd; nimike käytössä esim. Tanskan kirkossa) tai katedraalineuvosto (ruots. katedralråd; esim. cathedral chapter Englannin kirkossa). Tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherraa taas kutsutaan esimerkiksi katolisessa ja anglikaanisessa kirkossa dekaaniksi. Tässä mielessä se, että dekaani on meillä nykyisin tuomiokapitulin viraston viranhaltija, on kansainvälisesti ja ekumeenisesti jossain määrin harhaanjohtava käytäntö. Mahdollisena olisi pidettävä tuomiorovastin nimikkeen muuttamista dekaaniksi ja uuden nimikkeen keksimistä hiippakuntadekaanille, joka on ollut meillä käytössä vasta vuodesta 2004 alkaen.

Seurakuntalaisten aloiteoikeus

Nykyisellään hiippakuntavaltuustot voivat tehdä esityksiä kirkolliskokoukselle. Aloitteita hiippakuntavaltuustolle voivat tehdä muun ohessa myös vähintään kymmenen äänioikeutetun seurakuntalaisen ryhmät. Nykyisessä lainsäädännössä yksittäisten seurakuntalaisten vaikutusmahdollisuudet kirkolliskokoukseen toteutuvat lähinnä hiippakuntavaltuustojen kautta. Hiippakuntavaltuustojen lakkauttaminen johtaisi siihen, että viranhaltijoiden vaikutusvalta jäsenaloitteiden lähettämiseen kirkolliskokoukseen kasvaisi, kun hiippakuntavaltuuston maallikkojäsenten enemmistö vaihtuisi tuomiokapitulien maallikkojäsenten vähemmistöksi. Seurakuntalaisten aloiteoikeutta tulisi tämän vuoksi kehittää niin, että seurakuntalaisten ryhmät voisivat tehdä aloitteita suoraan kirkolliskokoukselle.

Lisätietoja:

Kirkon akateemiset – Kyrkans akademiker AKI r.y.
Jussi Junni
Toiminnanjohtaja
(09) 4270 1507
jussi.junni@akiliitot.fi

Kirkon akateemiset – Kyrkans akademiker AKI r.y. on Suomen Kanttori-urkuriliiton, Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen teologiliiton akavalainen työmarkkinajärjestö, jolla on jäsenenä noin 5 500 alan työntekijää ja opiskelijaa.